

Η Συνθήκη της Λισαβόνας

Το παρόν θεματολογικό δελτίο περιγράφει το πλαίσιο και τις κυριότερες διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας. Στόχος είναι να παρασχεθεί το ιστορικό πλαίσιο που οδήγησε στη δημιουργία αυτού του πλέον πρόσφατου θεμελιώδους κοινοτικού κειμένου μέσα από τα κείμενα που προηγήθηκαν. Οι ειδικές διατάξεις (με αναφορές στα άρθρα) και οι επιπτώσεις τους στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης επεξηγούνται λεπτομερέστερα στα θεματολογικά δελτία που ασχολούνται με συγκεκριμένες πολιτικές και ζητήματα.

Νομική βάση

Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (EE C 306 της 17.12.2007): έναρξη ισχύος την 1η Δεκεμβρίου 2009.

Ιστορικό

Η Συνθήκη της Λισαβόνας ξεκίνησε ως συνταγματικό σχέδιο στα τέλη του 2001 (δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή δήλωση του Λάκεν), στο οποίο δόθηκε συνέχεια το 2002 και 2003 από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση, στο πλαίσιο της οποίας εκπονήθηκε το σχέδιο της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης (Συνταγματική Συνθήκη) (1.1.4). Η διαδικασία που οδήγησε στη Συνθήκη της Λισαβόνας προέκυψε λόγω των αρνητικών αποτελεσμάτων σε δύο δημοψηφίσματα για τη Συνταγματική Συνθήκη, τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2005, έπειτα από τα οποία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να υπάρξει μια διετής «περίοδος προβληματισμού». Τέλος, με βάση τη δήλωση του Βερολίνου, του Μαρτίου του 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στις 21-23 Ιουνίου 2007 ενέκρινε λεπτομερή εντολή για σύγκληση Διακυβερνητικής Διάσκεψης (ΔΚΔ) υπό την πορτογαλική Προεδρία. Η ΔΚΔ ολοκλήρωσε τις εργασίες της τον Οκτώβριο του 2007. Η Συνθήκη υπεγράφη κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας στις 13 Δεκεμβρίου 2007 και κυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη.

Περιεχόμενο

A. Στόχοι και νομικές αρχές

Η Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μετονομάζεται σε «Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΣΛΕΕ) και ο όρος «Κοινότητα» αντικαθίσταται από τον όρο «Ένωση» σε ολόκληρο το κείμενο. Η Ένωση παίρνει τη θέση της Κοινότητας και αποτελεί τον νόμιμο διάδοχό της. Η Συνθήκη της Λισαβόνας δεν

καθιερώνει οιονεί κρατικά σύμβολα της Ένωσης, όπως σημαία ή ύμνο. Παρ' όλο που το νέο κείμενο δεν ονομάζεται πλέον Συνταγματική Συνθήκη, διατηρεί τα περισσότερα από τα ουσιώδη επιτεύγματά της.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας δεν μεταβιβάζει επιπρόσθετες αποκλειστικές αρμοδιότητες στην Ένωση. Ωστόσο, αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο η Ένωση ασκεί τις υφιστάμενες αρμοδιότητές της – παράλληλα με ορισμένες νέες (συντρέχουσες) αρμοδιότητες – ενισχύοντας τη συμμετοχή και την προστασία των πολιτών, θεσπίζοντας ένα νέο θεσμικό πλαίσιο και τροποποιώντας τη διαδικασία λήψης αποφάσεων με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται υψηλότερο επίπεδο κοινοβουλευτικού ελέγχου και δημοκρατικής λογοδοσίας.

Σε αντίθεση με τη Συνταγματική Συνθήκη, η Συνθήκη της Λισαβόνας δεν περιέχει κανένα άρθρο στο οποίο να διατυπώνεται επισήμως η υπεροχή του δικαίου της Ένωσης έναντι της εθνικής νομοθεσίας, όμως στη Συνθήκη προσαρτήθηκε μια δήλωση προς τον σκοπό αυτό (δήλωση αριθ. 17), η οποία παραπέμπει σε γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου, όπου επαναλαμβάνεται η πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας για πρώτη φορά αποσαφηνίζει τις αρμοδιότητες της Ένωσης. Διακρίνει τρία είδη αρμοδιοτήτων: αποκλειστικές αρμοδιότητες, στο πλαίσιο των οποίων μόνο η Ένωση μπορεί να εκδίδει νομοθεσία, ενώ τα κράτη μέλη μπορούν απλώς να την εφαρμόζουν· συντρέχουσες αρμοδιότητες, στο πλαίσιο των οποίων τα κράτη μέλη μπορούν να νομοθετούν και να εγκρίνουν νομικά δεσμευτικά μέτρα εάν δεν το έχει πράξει η Ένωση· τέλος, υποστηρικτικές αρμοδιότητες, στο πλαίσιο των οποίων η ΕΕ εγκρίνει μέτρα με στόχο την υποστήριξη ή τη συμπλήρωση των πολιτικών των κρατών μελών. Οι αρμοδιότητες της Ένωσης μπορούν πλέον να επιστραφούν στα κράτη μέλη στο πλαίσιο αναθεώρησης της Συνθήκης.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας παρέχει στην ΕΕ πλήρη νομική προσωπικότητα. Συνεπώς, η Ένωση μπορεί να υπογράψει διεθνείς συνθήκες στους τομείς των αρμοδιοτήτων που της έχουν εκχωρηθεί ή να συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς. Τα κράτη μέλη μπορούν να υπογράψουν μόνο διεθνείς συμφωνίες που συνάδουν με το κοινοτικό δίκαιο.

Η Συνθήκη για πρώτη φορά προβλέπει τυπική διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται από τα κράτη μέλη τα οποία επιθυμούν να αποχωρήσουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με τις συνταγματικές απαιτήσεις τους, και συγκεκριμένα στο άρθρο 50 ΣΕΕ.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας ενσωματώνει και τις εναπομείνουσες πτυχές του τρίτου πυλώνα του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΕΑΔ), δηλαδή την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, στον πρώτο πυλώνα. Η πρώην διακυβερνητική δομή παύει να υφίσταται, δεδομένου ότι οι πράξεις που εγκρίνονται σε αυτόν τον τομέα υπόκεινται πλέον στη συνήθη νομοθετική διαδικασία (ειδική πλειοψηφία και συναπόφαση) και, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, χρησιμοποιούνται τα νομικά μέσα της Ένωσης (κανονισμοί, οδηγίες και αποφάσεις).

Από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας και μετά, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να προτείνει τροποποιήσεις στις Συνθήκες, όπως ήδη μπορούσε να κάνει το Συμβούλιο, η κυβέρνηση ενός κράτους μέλους ή η Επιτροπή. Κανονικά, αυτές οι τροποποιήσεις απαιτούν τη σύγκληση Συνέλευσης, η οποία προτείνει

τροποποιήσεις σε Διακυβερνητική Διάσκεψη [το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα μπορούσε, ωστόσο, να αποφασίσει να μη συγκαλέσει τέτοια συνέλευση, υπό τον όρο ότι το Κοινοβούλιο θα εγκρίνει αυτήν την απόφαση (άρθρο 48 παράγραφος 3 δεύτερο εδάφιο ΣΕΕ)]. Σε αυτή την περίπτωση συγκαλείται ΔΚΔ για να οριστούν με κοινή συναίνεση τροποποιήσεις των Συνθηκών. Ωστόσο, είναι δυνατή η αναθεώρηση των Συνθηκών χωρίς ΔΚΔ και μέσω απλοποιημένων διαδικασιών αναθεώρησης, όταν η αναθεώρηση αφορά τις εσωτερικές πολιτικές και δράσεις της Ένωσης (άρθρο 48 παράγραφος 6 και άρθρο 48 παράγραφος 7 ΣΕΕ). Σε αυτήν την περίπτωση, η αναθεώρηση εγκρίνεται ως απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όμως ενδέχεται να εξακολουθήσει να υπόκειται στους εθνικούς κανόνες σχετικά με την κύρωση.

Β. Ενισχυμένη δημοκρατία και καλύτερη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων
Η Συνθήκη της Λισαβόνας εκφράζει τις τρεις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατικής ισότητας, της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της συμμετοχικής δημοκρατίας. Η συμμετοχική δημοκρατία λαμβάνει τη νέα μορφή μιας πρωτοβουλίας πολιτών (4.1.5).

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ενσωματώνεται απευθείας στη Συνθήκη της Λισαβόνας, αλλά αποκτά νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα μέσω του άρθρου 6 παράγραφος 1 ΣΕΕ, που προσδίδει στον Χάρτη την ίδια νομική αξία με τις Συνθήκες (4.1.2).

Η διαδικασία της προσχώρησης της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) ξεκίνησε με την έναρξη ισχύος του 14ου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ την 1η Ιουνίου 2010. Το πρωτόκολλο επιτρέπει όχι μόνο σε κράτη αλλά και σε διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, να γίνουν συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ. Η προσχώρηση εξακολουθεί να απαιτεί κύρωση από όλα τα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ, καθώς και από την ίδια την ΕΕ. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και των εκπροσώπων της ΕΕ οδήγησαν στην οριστική διατύπωση ενός σχεδίου συμφωνίας τον Απρίλιο 2013, το οποίο, ωστόσο, κρίθηκε ασυμβίβαστο με το άρθρο 6 ΣΛΕΕ από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη γνωμοδότησή του 2/2013. Θα χρειαστούν περαιτέρω διαπραγματεύσεις πριν από την προσχώρηση.

Γ. Ένα νέο θεσμικό πλαίσιο

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 ΣΕΕ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σήμερα «αποτελείται από αντιπροσώπους των πολιτών της Ένωσης» και όχι από αντιπροσώπους «των λαών των κρατών».

Οι νομοθετικές εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχουν αυξηθεί μέσω της νέας «συνήθους νομοθετικής διαδικασίας», η οποία αντικαθιστά την πρώην διαδικασία συναπόφασης. Η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται σήμερα σε περισσότερους από 40 νέους τομείς πολιτικής, αυξάνοντας τον συνολικό αριθμό σε 73. Η διαδικασία σύμφωνης γνώμης συνεχίζει να υπάρχει ως «διαδικασία έγκρισης» και η διαδικασία διαβούλευσης παραμένει αμετάβλητη. Η νέα διαδικασία του προϋπολογισμού επιφέρει απόλυτη ισότητα μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο πρέπει να εγκρίνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκλέγει πλέον τον Πρόεδρο της Επιτροπής με την πλειοψηφία των μελών του με βάση πρόταση που υποβάλλει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο υποχρεούται να επιλέγει υποψήφιο με ειδική πλειοψηφία, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών εκλογών. Το ΕΚ συνεχίζει να εγκρίνει την Επιτροπή ως Σώμα.

Ο μέγιστος αριθμός των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει οριστεί σε 751, ενώ η εκπροσώπηση των πολιτών είναι αναλογική κατά φθίνουσα τάξη. Ο μέγιστος αριθμός εδρών ανά κράτος μέλος μειώθηκε σε 96, ενώ ο ελάχιστος αριθμός αυξήθηκε σε 6. Στις 7 Φεβρουαρίου 2018, το Κοινοβούλιο ψήφισε υπέρ της μείωσης του αριθμού των εδρών του από 751 σε 705 μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ και την ανακατανομή ορισμένων εδρών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ που υποεκπροσωπούνται ελαφρώς^[1] (1.3.3).

Το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την ΕΕ την 1η Φεβρουαρίου 2020. Από τότε εφαρμόζεται η νέα σύνθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με 705 βουλευτές. Από τις 73 έδρες που έμειναν κενές μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου, 27 έδρες ανακατανεμήθηκαν ώστε να αντικατοπτρίζεται καλύτερα η αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας: Οι 27 έδρες κατανεμήθηκαν στη Γαλλία (+ 5), στην Ισπανία (+ 5), στην Ιταλία (+ 3), στις Κάτω Χώρες (+ 3), στην Ιρλανδία (+ 2), στη Σουηδία (+ 1), στην Αυστρία (+ 1), στη Δανία (+ 1), στη Φινλανδία (+ 1), στη Σλοβακία (+ 1), στην Κροατία (+ 1), στην Εσθονία (+ 1), στην Πολωνία (+ 1) και στη Ρουμανία (+ 1). Κανένα κράτος μέλος δεν έχασε έδρες.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Η Συνθήκη της Λισαβόνας αναγνωρίζει επισήμως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως θεσμικό όργανο της ΕΕ που είναι υπεύθυνο να παρέχει στην Ένωση «την αναγκαία για την ανάπτυξη της ώθηση» και να καθορίζει τους «γενικούς της πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητες». Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν ασκεί νομοθετική λειτουργία. Μια μακροχρόνια προεδρία αντικαθιστά το προηγούμενο σύστημα της εναλλαγής ανά έξι μήνες. Ο Πρόεδρος εκλέγεται με ειδική πλειοψηφία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για ανανεώσιμη θητεία 30 μηνών. Το σύστημα αυτό αναμένεται να βελτιώσει τη συνέχεια και τη συνοχή των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο Πρόεδρος εκπροσωπεί επίσης την Ένωση στο εξωτερικό, με την επιφύλαξη των καθηκόντων του Υπατού Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (βλ. παρακάτω).

3. Ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής/Υπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΑΕ/ΥΕ).

Ο ΑΕ/ΥΕ διορίζεται με ειδική πλειοψηφία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου της Επιτροπής, είναι υπεύθυνος για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφαλείας της ΕΕ (ΚΕΠΠΑ) και έχει το δικαίωμα να υποβάλλει προτάσεις. Εκτός από πρόεδρος του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, ο ΑΕ/ΥΕ είναι επίσης αντιπρόεδρος της Επιτροπής. Ο ΑΕ/ΥΕ επικουρείται από την Ευρωπαϊκή

[1]Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Φεβρουαρίου 2018 σχετικά με τη σύνθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΕ C 463 της 21.12.2018, σ. 83).

Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, η οποία περιλαμβάνει υπαλλήλους του Συμβουλίου, της Επιτροπής και των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών.

4. Το Συμβούλιο

Η Συνθήκη της Λισαβόνας διατηρεί την αρχή της ψηφοφορίας με διπλή πλειοψηφία (πολίτες και κράτη μέλη). Ωστόσο, οι προηγούμενες ρυθμίσεις εξακολούθησαν να ισχύουν έως τον Νοέμβριο του 2014· από την 1η Νοεμβρίου 2014, ισχύουν οι νέοι κανόνες.

Ειδική πλειοψηφία επιτυγχάνεται όταν τουλάχιστον το 55% των μελών του Συμβουλίου (στην πράξη, 15 από τα 27 κράτη), το οποίο αντιπροσωπεύει κράτη μέλη που συγκεντρώνουν ποσοστό τουλάχιστον 65% του πληθυσμού της Ένωσης, υποστηρίζει μια πρόταση (άρθρο 16 παράγραφος 4 της ΣΕΕ). Όταν το Συμβούλιο δεν εξετάζει πρόταση της Επιτροπής ή του ΑΕ/ΥΕ, η απαιτούμενη πλειοψηφία των κρατών μελών αυξάνεται σε 72% (άρθρο 238 παράγραφος 2 ΣΛΕΕ). Για να εμποδιστεί η θέσπιση νομοθεσίας, τουλάχιστον τέσσερα κράτη μέλη πρέπει να καταψηφίσουν μια πρόταση. Ένα νέο σύστημα, εμπνευσμένο από τον «συμβιβασμό των Ιωαννίνων», επιτρέπει στο 55% (75% έως την 1η Απριλίου 2017) του πληθυσμού ή του αριθμού των κρατών μελών που είναι απαραίτητα για τον σχηματισμό της μειοψηφίας αρνησικυρίας να ζητεί την επανεξέταση μιας πρότασης εντός «εύλογου χρονικού διαστήματος» (δήλωση 7).

Το Συμβούλιο συνέρχεται δημοσίως όταν συσκέπτεται και ψηφίζει επί σχεδίου νομοθετικής πράξης. Προς τον σκοπό αυτό, κάθε σύνοδος του Συμβουλίου χωρίζεται σε δύο σκέλη, αφιερωμένα αντίστοιχα στις εργασίες επί των νομοθετικών πράξεων της Ένωσης και στις μη νομοθετικές δραστηριότητες. Η Προεδρία του Συμβουλίου συνεχίζει να εναλλάσσεται ανά έξι μήνες, αλλά προβλέπονται ομαδικές προεδρίες τριών κρατών μελών διάρκειας 18 μηνών προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη συνέχεια των εργασιών τους. Κατ' εξαίρεση, πρόεδρος του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων είναι συνεχώς ο ΑΕ/ΥΕ.

5. Η Επιτροπή

Καθώς ο Πρόεδρος της Επιτροπής επιλέγεται και εκλέγεται τώρα με συνεκτίμηση του αποτελέσματος των ευρωπαϊκών εκλογών, η πολιτική νομιμότητά του αυξάνεται. Ο Πρόεδρος είναι υπεύθυνος για την εσωτερική οργάνωση του Σώματος (διορισμός Επιτρόπων, κατανομή χαρτοφυλακίων, αίτηση παραίτησης Επιτρόπων υπό συγκεκριμένες συνθήκες).

6. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επεκτείνεται πλέον σε όλες τις δραστηριότητες της Ένωσης με εξαίρεση την ΚΕΠΠΑ. Διευκολύνεται η πρόσβαση των πολιτών στο Δικαστήριο.

Δ. Πιο αποτελεσματική και δημοκρατική χάραξη πολιτικών με νέες πολιτικές και νέες αρμοδιότητες

Πολλές από τις καλούμενες ρήτρες «γέφυρας» επιτρέπουν την αλλαγή από τη διαδικασία λήψης απόφασης με ομοφωνία στην ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία, και από τη διαδικασία διαβούλευσης στη διαδικασία συναπόφασης (άρθρο 31 παράγραφος 3 ΣΕΕ και άρθρα 81, 153, 192, 312 και 333 ΣΛΕΕ, συν ορισμένες διαδικασίες τύπου «γέφυρας» σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις) (1.2.4). Στην

ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2017, ο Πρόεδρος της Επιτροπής κ. Juncker ανακοίνωσε πρωτοβουλίες για την εγκατάλειψη του κανόνα της ομοφωνίας σε ορισμένους τομείς χρησιμοποιώντας τις ρήτρες «γέφυρας». Η Επιτροπή έδωσε συνέχεια με δύο προτάσεις: τον Σεπτέμβριο του 2018 πρότεινε τη μετάβαση από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία για επιλεγμένους τομείς της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας^[2], και τον Ιανουάριο του 2019 πρότεινε ανάλογη μετάβαση για επιλεγμένα θέματα φορολογικής πολιτικής^[3].

Σε τομείς όπου η Ένωση δεν έχει αποκλειστικές αρμοδιότητες, τουλάχιστον εννέα κράτη μέλη μπορούν να αναπτύξουν ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ τους. Άδεια για τη χρήση αυτής της διαδικασίας πρέπει να χορηγείται από το Συμβούλιο με την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Για θέματα που αφορούν την ΚΕΠΠΑ εφαρμόζεται ομοφωνία.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας ενισχύει σημαντικά την αρχή της επικουρικότητας, καθώς προβλέπει τη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ (1.2.2) (1.3.5).

Ένας ορισμένος αριθμός νέων ή διευρυμένων πολιτικών εισηχθη στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής, η οποία πλέον περιλαμβάνει την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, και στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής, η οποία πλέον περιέχει νέες αναφορές στην αλληλεγγύη και στην ασφάλεια και διασυνδεσιμότητα του εφοδιασμού. Επιπλέον, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ο αθλητισμός, το διάστημα, ο τουρισμός, η πολιτική προστασία και η διοικητική συνεργασία αποτελούν πλέον αντικείμενο της νομοθεσίας της ΕΕ.

Όσον αφορά την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) (5.1.2), η Συνθήκη της Λισαβόνας θεσπίζει ρήτρα αμοιβαίας άμυνας, βάσει της οποίας όλα τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παράσχουν βοήθεια σε ένα κράτος μέλος που δέχεται επίθεση. Μια ρήτρα αλληλεγγύης προβλέπει ότι η Ένωση και καθένα από τα κράτη μέλη της οφείλουν να συνδράμουν με όλα τα δυνατά μέσα ένα κράτος μέλος που έχει πληγεί από φυσική καταστροφή ή τρομοκρατική επίθεση. Μια «μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία» είναι ανοικτή σε όλα τα κράτη μέλη που δεσμεύονται να συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά προγράμματα στρατιωτικού εξοπλισμού και να παρέχουν μάχιμες μονάδες που διατίθενται για άμεση δράση. Για την έγκριση αυτής της συνεργασίας, απαιτείται η επίτευξη ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο μετά από διαβούλευση με τον ΑΕ/ΥΕ.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Βλέπε 1.1.4 για τη συμβολή του Κοινοβουλίου στην Ευρωπαϊκή Συνέλευση και τη συμμετοχή του σε προηγούμενες ΔΚΔ. Η ΔΚΠ του 2007, η οποία πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της πορτογαλικής προεδρίας και οδήγησε στην υπογραφή της

[2]Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 12ης Σεπτεμβρίου 2018, προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: ένας ισχυρότερος παγκόσμιος παράγοντας – μια πιο αποτελεσματική διαδικασία λήψης αποφάσεων για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της ΕΕ (COM(2018)0647).

[3]Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 15ης Ιανουαρίου 2019, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο: προς μια πιο αποτελεσματική και πιο δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων στη φορολογική πολιτική της ΕΕ (COM(2019)0008).

Συνθήκης της Λισαβόνας, ήταν η πρώτη φορά που το Κοινοβούλιο έστειλε εκπροσώπους (τρεις) σε διακυβερνητική διάσκεψη.

Σχεδόν μία δεκαετία μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας, το Κοινοβούλιο αναγνώρισε ότι ορισμένες από τις διατάξεις της δεν αξιοποιήθηκαν στο έπακρο. Κατά συνέπεια, στις 16 Φεβρουαρίου 2017, εξέδωσε [ψήφισμα σχετικά με τη βελτίωση της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τις δυνατότητες της Συνθήκης της Λισαβόνας](#)^[4], στο οποίο διατυπώνονται μια σειρά συστάσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ενεργοποιηθεί το δυναμικό αυτό ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα της Ένωσης να αντιμετωπίζει τις τρέχουσες παγκόσμιες προκλήσεις.

Την ίδια ημέρα, εξέδωσε επίσης [ψήφισμα σχετικά με πιθανές εξελίξεις και αναπροσαρμογές στην τρέχουσα θεσμική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#)^[5], διατυπώνοντας συγκεκριμένες προτάσεις για μεταρρυθμίσεις των Συνθηκών.

Ina Sokolska / Eeva Pavy
02/2020

[4]Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2017 σχετικά με τη βελτίωση της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τις δυνατότητες της Συνθήκης της Λισαβόνας [\[2014/2249\(INI\)\]](#) (EE C 252 της 18.7.2018, σ. 215).

[5]Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2017 σχετικά με πιθανές εξελίξεις και αναπροσαρμογές στην τρέχουσα θεσμική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [\(2014/2248\(INI\)\)](#) (EE C 252 της 18.7.2018, σ. 201).

